

Karlovarská struktura

Lukáš Lihotský

Školení trenérů 2. třídy

Praha, 27.9.2024

Úvod

V této závěrečné práci se zaměřím na téma karlovarské pěšcové struktury. Jedná se o jednu ze základních pěšcových struktur, jejichž znalost je nedílnou součástí výbavy každého zkušenějšího šachisty. Jedná se o relativně pokročilé téma, určené pro hráče úrovně zhruba od 1600. Může vzniknout z mnoha různých zahájení a znalost typických plánů patří podle mého názoru mezi základní všeobecný šachový přehled, který by měl šachovec mít bez ohledu na to, zda má v repertoáru něco, z čeho Karlovarka vzniká.

Karlovarská struktura je polozavřené pěšcová struktura charakteristická výměnou c-pěšce jedné strany za e-pěšce a částečnou blokadou centra způsobenou přítomností bílého pěšce na d4 a černého pěšce na d5. Nejčastěji vzniká z výměnné varianty dámského gambitu, zrcadlově obrácená pak z výměnné varianty Caro-Kannu.

Téma karlovarské struktury a typických plánů považuji na rozdíl od ostatních tematických okruhů, ve kterých se snažím o co největší interaktivnost, spíše za informace předávané více frontálním stylem výuky, proto bych se nebránil tomu vykládat i větší skupině. Tam, kde to půjde, bych ale i při přednášce doporučil nechat šachovce samostatně myslet, minimálně u typických taktických motivů bych je donutil alespoň něco spočítat.

Typové taktické motivy

Karlovarská pěšcová struktura určitě patří mezi pozice, které budou mít výrazně vyšší strategický obsah nežli taktický. Občas se ale černý dostane do problémů po c-sloupci spojených s vazbou černého pěšce k poli c7, na kterém by byla chycená černá dáma. Motiv relativně známé pasti se vyskytl mimo jiné v partiích **Robert Cvek – Karol Motúz** nebo **Stanislav Jasný – Béla Jakab**. Zajímavé je, že ani v jedné z partií nebyla realizace pěšce nijak hladká – Robert Cvek se ho cítil

nucen vrátit zpátky a až poté soupeře přehrál v rovné koncovce, velmi úspěšný trenér BŠŠ dokonce partii prohrál po docela pěkném taktickém obratu. Znalost podobného motivu významně pomohla i mně v prvním kole turnaje v Plzni v březnu 2023 proti Miroslavu Kašíkovi.

Stejně tak i černá pozice není nejbohatější na taktické motivy. Ty jsou většinou spojené s plánem útoku na bílého krále, ke kterému se černý občas dostane. Trochu z jiného soudku je notoricky známá léčka v zahájení, do které se povedlo chytit i hráči s elem 2260, konkrétně **Davidu Medranovi** v partii proti **Alanu Bordovi**. Pokud černý vyvine střelce na d6 a bílý jezdcu na e2, musí si bílý dávat pozor, aby nedostal Sxh2+, načež nejde Kxh2 pro Jg4. To ještě **Valeriy Grinev** v partii s **Toivo Keikanenem** viděl, následně ale černému našel do další poslední dobou relativně populární varianty, kde černý získal vyhranou pozici po velice efektní kaskádě obětí.

Pěšcové průlomy

Nejrychlejší způsob nějakého pěšcového průlomu v základní pozici Karlovarské struktury je za bílé postup e4, za černé postup c5. Oba tyto postupy ale vedou ke vzniku izolovaného d-pěšce, proto nejsou zcela populární. Bílý často hraje buď b-pěšcem s myšlenkou oslabit černé dámské křídlo, černý může podobným způsobem kontrovat postupem f-pěšce. Tyto postupy oslabují pole c4, respektive e5, na těch se často může uhnízdít jezdec druhé strany, kterého je často téměř nemožné vyhnat.

Dnes nejpopulárnějším plánem je expanze v centru postupem e4, ale za předchozí podpory pěšce tahem f3.

Co s figurami?

Zavřenější charakter pozice trochu nahrává jezdcům. Ti mohou relativně snadno najít docela lukrativní opěrné body (c5 a e5 pro bílého, e4, popř. c4 pro černého). Nejvíce trpící lehkou figurou je jednoznačně černý bělopolný střelec, ten bude mít problémy se vyvinout jednak kvůli určitému oslabení obrany dámského křídla, které může bílý někdy využít tahem Db3, tak zejména díky tomu, že vlastně nemá moc kam jít – pole f5 a g4 se bude bílý snažit kontrolovat. Právě výměna bělopolných střelců je pro černého téměř vždy nesporným úspěchem. Ostatně i další výměny jsou většinou výhodné pro černého, jelikož jeho pozice bývá občas poněkud stísněná.

Minoritní útok

Většinou to je bílý, kdo určuje směřování hry a vybírá si plán, na který musí černý reagovat. Často černý nemá až tak dobrý aktivní plán a zaměřuje se na zjednodušení pozice.

Jedním z nejlogičtějších a nejstarších plánů je tzv. minoritní útok – bílý útočí na křídle, kde má černý více pěšců s cílem vytvořit černému slabiny. Postupem b4-a4-b5-bxc6 izoluje slabinu na c6, kterou bude následně obléhat a bude se partii snažit vyhrát v ryze pozičním duchu. Krásným příkladem toho je například partie **Davidu Bronštejna** proti **Bychovskému** ze 60. let. Moc se pak nehodí brát na b5 c-pěšcem s myšlenkou vytvoření krytého volného pěšce po a5, neboť jak d5, tak b6 jsou často docela významné slabiny, jak dokázal **Magnus Carlsen** na MS v rapidu 2015.

Protiplán černého je často stavěný na defenzívě, typicky je rád, že se mu podaří vyměnit pár figur. Zejména manévr Jd7-Jf8-Je6-g6-Jg7-Sf5, který sice velmi zdoluhavým způsobem, zato však velmi spolehlivě, řeší problém střelce na c8, který často nemá moc perspektiv, je považovaný za jednu z velmi dobrých cest, jak se dostat do obranyschopné pozice. Například **Luděk Pachman** se díky tomu dostal velmi blízko remíze s **Alexandrem Kotovem**, nakonec ale mírně horší pozici neudržel.

Naprostým snem černého, na který je potřeba si dávat pozor, je postavení jezdcu na c4 a pěšce na b5, pokud už má bílý zahráno b4. V takovém případě se bílý s minoritním útokem nedostane vůbec

nikam a bude muset hledat jiné plány, nejčastěji postup e4. Pokud je bílý s minoritním útokem pomalý nebo nerozhodný, může černý kontrovat útokem na bílého krále (např. partie **Bohocov – Petrosjan**).

Expanze bílého v centru

V dnešní době nabývá na popularitě plán vývinu královského jezdece na e2 s myšlenkou zahrát f3 a e4 se ziskem centra. Výborně se to povedlo **Ding Lirenovi** v partii s **Inarkievem** – tam se černý nedostal k žádné protihře a bílý zvítězil pěkným útokem. Naopak v zápase o mistra světa v roce 2023 to proti Dingovi zkusil Nepomňaščij, černý se ale jednoduše ubránil typickým protiúderem c5. Sice černému tak vznikl izolovaný pěšec, ale díky již přítomnému trochu oslabujícímu tahu f3 měl problémy spíše bílý a byl rád za remis.

Útok na královském křídle

Velmi zajímavý plán bílého je zahrát Je5 a f4 a snažit se o rychlý útok na královském křídle. Ve velmi staré partii **Marshall – Rubinstein** se tomu černý snažil zabránit, po otevření pozice se ale dostal z deště pod okap. Pěknou partii vyhrál **Garri Kasparov** ještě na dorosteneckém přeboru SSSR.

Plán s velkou rošádou bílého

Docela často bílý zkouší dělat velkou rošádu se snahou útočit na černého krále. To vede samozřejmě k ostrému boji pro opačné rošády typickému. Příkladem je efektně zakončená partie **Vitiugov – Polák** z české extraligy. Pokud se bílý k útoku nedostane a zaměří se jen na obranu, nemusí to s ním dopadnout dobře, jak ukazuje třeba partie **Dobrovolský – Bouška**.

Někdy se černý může opačných rošád oprávněně bát a v takovém případě na dlouhou rošádu bílého reaguje vlastní dlouhou rošádou. V takovém případě je ale drobnou nevýhodou dost velká pasivita černého, jak se projevilo například v partii **Kasparov – Andersson**.

Do koncovky!

Jak už bylo zmíněno, černá pozice je v karlovarské struktuře občas poněkud stísněná. Proto se poslední dobou dostává do módy varianta, kde černý velmi brzy dosáhne výměny dam. Bílý má sice lepší pěšcovou strukturu, ale černý je se svou dvojicí střelců zcela spokojený. Na druhou stranu slabiny se můžou časem projevit.

Závěr

Věřím, že tento přehled bude svěřencům stačit k osvojení si základních plánů. Důležitou složkou je po absolvování výkladu zejména praxe, z vlastních partií se toho svěřenec může naučit nejvíc.